

О.Г. Танцюра,
аспірант
ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України»

ПИТАННЯ ГОЛОКОСТУ НА СЕСІЯХ КНЕСЕТУ У 1953 Р.

Здійснено детальний аналіз промов на засіданнях Кнесету упродовж 1953 року. Проаналізовано ідеологічні витoki основних ізраїльських партій Кнесету 1-го та 2-го скликань. Висвітлено особливості дебатів діячів Кнесету щодо питання Голокосту відповідно до ідеології кожної окремої партії.

Ключові слова: Голокост, Кнесет, політика пам'яті.

Holocaust Question at the Knesset Sessions in 1953

A detailed analysis of the speeches in Knesset during 1953 was made. The ideological backgrounds of the main Israeli Knesset parties of the 1st and 2nd convocation are analyzed. The peculiarities of the Knesset's statesmen debate on the Holocaust issue considering the ideology of a separate party were highlighted.

Key words: *Holocaust, Knesset, memory politics.*

Створенню Держави Ізраїль передувала низка подій. Однією із найважливіших не лише для новоствореної держави, а й для усієї світової спільноти стало питання Голокосту (Шоа – івр. «катастрофа»). Варто зазначити, що питання Голокосту є досі невирішеним. Дотепер воно актуалізується у всесвітніх ЗМІ, на засіданнях ООН та на зустрічах з нагоди різноманітних урочистих подій, які так чи інакше пов'язані із Шоа. Однак особливої ваги питання Голокосту набуває в Державі Ізраїль – воно є частиною сучасної політики пам'яті.

Від 1948-го року і до початку 50-х років минулого століття у новоствореному Ізраїлі існувало явище «забуття», замовчування Голокосту. Саме після прийняття ізраїльським парламентом (Кнесетом) «Закону про покарання нацистів та їх союзників» у 1950-х рр. розпочався активний процес залучення так званого Юдеоциду (синонім Голокосту) до низки дискусій щодо репарацій, коммеморацій та судової справи Рудольфа Кастнера, після якої остаточно зникає межа між політикою та пам'яттю [1, с.130].

Дебати навколо питання пам'яті про Голокост та його жертв, як пише єврейський дослідник Єхіам Вейц, завжди супроводжувалися політичною боротьбою [1, с. 130]. Політична боротьба стосувалася боротьби міжпартійної – між керівною робітничою партією МАПАЙ, релігійними сіоністами, Херут, комуністичною партією Ізраїлю та лівими сіоністами (МАПАМ).

Пам'ять про Голокост розглядалася представниками згаданих партій з двох векторів: жертви та героїзму. Лідери партії МАПАМ прагнули символізувати повстання у гетто Варшави, Вільно, Білостоку та інших задля того, щоб створити ідеологічну базу нової освіти [2, с. 60]. Ліві сіоністи визнавали необхідність збройного спротиву та повстання, що отримало особливу критику зі сторони релігійних сіоністів та тих, хто дотримувався єврейських традицій. Релігійні сіоністи заперечували та засуджували лівих сіоністів за поділ євреїв на жертв та героїв, виокремлення героїв в окрему ланку. Вони також наполягали на виборі

пам'ятних дат відповідно до Тори. Представники МАПАЙ, а саме, лідер партії Давід Бен-Гуріон займав позицію статизму [2, с. 63] – він підкреслював істотну різницю між героями гетто та героями сучасності. На відміну від лівих сіоністів Бен-Гуріон включав до пантеону героїв не євреїв гетто, жертв погромів у Європі та Росії, а тих, хто активно допомагав у розбудові Держави Ізраїль. Таким чином, ще до прийняття нового закону про день пам'яті існувало декілька політичних векторів у питанні жертв і героїв Голокосту. Дебати на 29-ій сесії Кнесету були покликані вирішити це питання.

Дебати щодо місця Шоа (Голокосту) та його значення для новоствореної держави відбувалися на сесіях Кнесету декількома роками раніше. У 1951 р. Кнесетом було прийняте рішення про встановлення Дня пам'яті Голокосту на 27 день Нісану. У 1952 р. Голокост здебільшого використовувався як механізм впливу на Західну та Східну Німеччину в питанні репарацій. Знову до Шоа звернулися представники другого Кнесету на 27 сесії 12 травня 1953 р., де міністр освіти та культури Бен-Ціон Дінурус висунув проект «Закону про Яд-Вашем».

Варто зазначити, що Бен-Ціон Дінурус був представником партії МАПАЙ, яка, як вже було згадано, займала позицію статизму. Однак, промова міністра стала яскравою демонстрацією того, що партія намагається досягти консенсусу у важливому державному питанні. У промові Бен-Ціон Дінуруса можна також виділити два вектори: жертви та героїзму. На відміну від Давіда Бен-Гуріона, Дінурус не нівелює значення героїзму євреїв гетто. У цій промові міністр вперше акцентує увагу на необхідності створення Яд-Вашем – інституції, яка б займалася створенням архіву жертв та героїв Голокосту, співпрацею з іншими закордонними установами [3].

Саме промова Бен-Ціон Дінуруса стала причиною для дебатів між представниками різних політичних сил. Дебати відбулися 1 травня 1953 р. на 29-тій сесії Кнесету.

Особливість дебатів була зумовлена тим, що до Бен-Ціона Дінуруса ніхто не порушував питання створення окремої інституції, яка б займалася пам'яттю про Голокост на високому рівні. Окремим предметом для дискусій була актуалізація необхідності створення нової інституції. Упродовж дебатів представники МАПАМ, МАПАЙ, Херут висловлювали власні пропозиції щодо ідеологічної ролі Яд-Вашем. Представники партії МАПАМ виокремлювали декілька ролей: встановлення меморіалу знищеної землі Ізраїлю в Європі, який буде включати в себе героїзм окремого єврея; боротьба за людські та, насамперед, єврейські цінності

упродовж Голокосту. Результатом дебатів став «Закон про Яд-Вашем», прийнятий 18 травня 1953 р.

Отже, можна виокремити декілька чинників, які сприяли початку дебатів у Кнесеті щодо теми Голокосту – замовчування Голокосту у перші роки існування держави, діяльність Кнесету у питанні репарацій та відсутність єдиної позиції щодо важливого державного та ідеологічного питання. Результатом спільної діяльності конкурентних політичних сил став закон, який створив одну із найбільших у світі інституцій з вивчення Голокосту та збереження пам'яті.

Використані джерела та література:

1. Weitz Y. Political dimensions of Holocaust memory in Israel during the 1950s. *Israel Affairs*. 1995. VOL 1(3). P.129-145.
2. Stauber R. The Jewish Response during the Holocaust: The Educational Debate in Israel in the 1950s. *Shofar*, vol. 22. 2004. № 4. P. 57-66. URL: www.jstor.org/stable/42943718.
3. Lorch N. Major Knesset debates 1948-1981. Vol 3. / Jerusalem Center for Public Affairs / Center for Jewish Community Studies Series; University Press of America, 1993. 413 p.